

MONITORUL OFICIAL

AL

ROMÂNIEI

Anul 186 (XXX) — Nr. 1083

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRĂRI ȘI ALTE ACTE

Joi, 20 decembrie 2018

SUMAR

	<u>Pagina</u>
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE	
Decizia nr. 651 din 25 noiembrie 2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală și ale art. 4 din Codul penal	2–8
★	
Opinie separată	9–16

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ****DECIZIA Nr. 651**

din 25 octombrie 2018

**referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 alin. (1)
din Codul de procedură penală și ale art. 4 din Codul penal**

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Afrodita Laura Tutunaru	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Remus Adrian Borza în Dosarul nr. 3.514/2/2016 al Curții de Apel București — Secția I penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.421D/2016, precum și a dispozițiilor art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Viorel Popescu în Dosarul nr. 2.499/93/2016 al Tribunalului Ilfov — Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 121D/2017.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința din 21 iunie 2018, în prezența autorilor excepției și a reprezentantului legal al acestora, și cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Cosmin Grancea, și au fost consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, ocazie cu care Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzelor și în vederea studierii documentelor depuse, în temeiul dispozițiilor art. 57 și art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, a amânat pronunțarea pentru datele de 5 iulie 2018, 12 iulie 2018, 25 septembrie 2018, 23 octombrie 2018 și, respectiv, 25 octombrie 2018, dată la care a fost pronunțată prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarelor, constată următoarele:

3. Prin Sentința penală nr. 110/F din 15 iunie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 3.514/2/2016, **Curtea de Apel București — Secția I penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 595 din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Remus Adrian Borza, într-o cauză având ca obiect cererea de înlăturare a pedepsei principale și accesorii și de constatare a încetării consecințelor juridice ale hotărârii de condamnare.

4. Prin Sentința penală nr. 335/F din 19 decembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 2.499/93/2016, **Tribunalul Ilfov — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 din Codul penal și ale art. 595 din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Viorel Popescu într-o cauză având ca obiect cererea de înlăturare a pedepsei principale, complementare și accesorii și de constatare a încetării consecințelor juridice ale hotărârii de condamnare ca urmare a dezincriminării faptei.

5. În motivarea excepției de neconstituționalitate, se arată că art. 4 dispune că, dacă legea penală nouă dezincriminează o anumită faptă, executarea pedepselor,

măsurilor educative și măsurilor de siguranță conținute într-o hotărâre judecătorească definitivă pronunțate în temeiul legii penale vechi (abrogate) și toate consecințele penale ale respectivei hotărâri judecătorești încetează. La rândul său, art. 595 din Codul de procedură penală prevede că atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri penale întemeiată pe legea penală veche, intervine legea penală nouă dezincriminatoare, instanța judecătorească de executare aplică art. 4 din Codul penal. Aceste dispoziții legislative penale materiale și procesuale dau expresie normelor constituționale privind legalitatea pedepsei — art. 23 alin. (12) — și retroactivitatea legii penale mai favorabile (în concret, a legii de dezincriminare) — art. 15 alin. (2).

6. Soluția legislativă criticată nu vizează însă ipoteza în care **legea penală incriminatoare este constatată neconstituțională**, caz în care ea încetează să mai producă efecte juridice, sau este **afectată în orice alt mod printr-o decizie a Curții Constituționale** (o decizie de constituționalitate cu o anumită interpretare obligatorie sau considerentele unei decizii).

7. Este de necontestat faptul că, formal juridic, există diferențe între o lege (de dezincriminare) și o decizie a Curții Constituționale (de neconstituționalitate), prima ducând la abrogarea legii anterioare, a doua la încetarea efectelor juridice ale legii constatate neconstituționale. În substanță însă, efectele juridice ale abrogării și cele ale constatării neconstituționalității legii penale vechi (de incriminare) sunt aceleași: legea penală veche (de incriminare) încetează să mai producă efecte juridice *erga omnes*.

8. De asemenea, susțin autorii excepției, este adevărat că art. 147 alin. (4) din Constituție dispune că efectele *erga omnes* ale deciziilor Curții Constituționale sunt numai *ex nunc*, iar nu *ex tunc*, însă textul necesită o interpretare sistematică împreună cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (1) din Legea fundamentală. Pe de o parte, încetarea efectelor legii penale vechi de incriminare constatate neconstituționale trebuie să aibă efect retroactiv, **rațiunea fiind cu atât mai evidentă** în cazul constatării neconstituționalității (legea penală veche de incriminare este în conflict cu dispozițiile constituționale) decât în cazul abrogării (când legea penală veche de incriminare a fost validă, dar s-a schimbat politica penală a statului); faptul că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, legiuitorul are obligația punerii în acord a legii constatate neconstituționale cu normele constituționale și cu decizia de neconstituționalitate (ceea ce înseamnă adoptarea unei legi penale noi de incriminare) este irelevant, cât timp **legiuitorul poate rămâne în pasivitate**, consecința fiind că **o persoană va continua să suporte consecințele penale negative, deși condamnarea sa este dată în baza unei legi de incriminare neconstituțională**. Pe de altă parte, nu este admisibil să depindă exclusiv de **hazard** (momentul publicării deciziei de neconstituționalitate, care poate fi anterior sau ulterior unei hotărâri penale definitive de condamnare) efectul deciziei Curții Constituționale: pentru o faptă penală săvârșită la aceeași dată, sub imperiul legii penale vechi de incriminare, decizia de neconstituționalitate produce efecte dacă procesul este pe rol, dar ar fi complet discriminatoriu să nu producă efecte

pentru persoana față de care s-a pronunțat deja o hotărâre penală definitivă de condamnare, sub pretextul autorității de lucru judecat (care vizează stabilirea faptelor și interpretarea și aplicarea dreptului, dar **nu și caracterul neconstituțional al legii de incriminare pe care s-a întemeiat hotărârea de condamnare**).

9. Prin urmare, soluția normativă cuprinsă în art. 4 din Codul penal și în art. 595 din Codul de procedură penală, privind încetarea oricăror efecte ale hotărârii penale definitive de condamnare numai la intervenția legii penale noi de dezincriminare (de abrogare a legii penale vechi de incriminare), iar nu și la publicarea deciziei de neconstituționalitate a aceleiași legi penale vechi de incriminare, este neconstituțională, afectând caracterul *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale — art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală —, care în acest caz de excepție trebuie să fie retroactiv — art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) din Constituție —, pentru a nu exista discriminare — art. 147 alin. (4) corelat cu art. 15 alin. (2) și art. 16 alin. (2) din Constituție. În caz contrar, menținerea efectelor condamnării întemeiate pe o lege constatată neconstituțională încalcă principiul legalității pedepsei — art. 23 alin. (12) corelat cu art. 1 alin. (5) din Constituție —, ceea ce contravine principiului supremației constituționale — art. 1 alin. (5) din Constituție — și rolului Curții Constituționale de garant al supremației Constituției — art. 142 alin. (1) din Legea fundamentală.

10. În egală măsură, susțin autorii excepției, soluția normativă prevăzută de art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală trebuie să vizeze nu doar o decizie de neconstituționalitate, ci orice decizie a Curții Constituționale care are influență asupra validității ori interpretării legii penale vechi de incriminare (cum ar fi o decizie de constituționalitate sub rezerva unei anumite interpretări sau orice considerente ale unei decizii de neconstituționalitate), având în vedere jurisprudența constantă conform căreia „se bucură de putere obligatorie *erga omnes* nu numai dispozitivul, ci și considerentele deciziilor Curții Constituționale”. Soluția normativă cuprinsă în dispozițiile legale criticate este neconstituțională în măsura în care nu s-ar ține cont de caracterul obligatoriu al întregii decizii și al oricărei decizii a Curții Constituționale privind o lege penală veche de incriminare (deci nu doar o decizie de neconstituționalitate, ci și o decizie de constituționalitate într-o anumită interpretare sau considerentele unei decizii), întrucât s-ar încălca art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală (obligativitatea deciziilor Curții Constituționale, care nu se limitează la dispozitivul unei decizii de neconstituționalitate) și art. 1 alin. (5) și art. 142 alin. (1) din Constituție (privind supremația Constituției, care este garantată de Curtea Constituțională).

11. În concluzie, soluțiile normative conținute în art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală, în măsura în care nu permit înlăturarea consecințelor negative ale unei hotărâri penale definitive întemeiate pe o lege penală veche de incriminare, care este constatată neconstituțională sau care este afectată în alt mod prin dispozitivul sau considerentele unei decizii a Curții Constituționale, similar ipotezei abrogării acesteia prin legea penală nouă de dezincriminare, este neconstituțională prin raportare la art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție.

12. **Curtea de Apel București — Secția I penală** opinează că excepția de neconstituționalitate este întemeiată, iar dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală cu referire la art. 4 din Codul penal afectează prevederile constituționale ale art. 1 alin. (3) și alin. (5), art. 15 alin. (1), art. 16 alin. (1) și alin. (2) și art. 23 alin. (12). Astfel, prevederile art. 595 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale în măsura în care

nu permit unui condamnat definitiv într-o cauză penală să ceară aplicarea prevederilor art. 4 din Codul penal, în situația în care norma de incriminare a unei fapte penale este constatată neconstituțională într-o altă cauză, iar neconstituționalitatea are ca efect dezincriminarea faptei penale. Faptul că excepția de neconstituționalitate a fost invocată și admisă în altă cauză nu are nicio relevanță, dispariția textului de lege incriminator impunând cu necesitate aplicarea dispozițiilor art. 4 din Codul penal, ca reflex al legalității incriminării și aplicării pedepsei.

13. Instanța de judecată mai reține că inadmisibilitatea aplicării art. 4 din Codul penal, în situația în care norma de incriminare a unei fapte penale este constatată neconstituțională într-o altă cauză, iar neconstituționalitatea are ca efect dezincriminarea faptei penale, creează o vădită discriminare între persoanele care au înțeles să recurgă la toate mijloacele procesuale loiale și neloiale, pentru a fi judecate după publicarea deciziei de admitere a Curții Constituționale, și persoanele aflate în situații identice, care, fiind de bună-credință, au dorit ca judecata să aibă loc de îndată, înainte de apariția deciziei de neconstituționalitate.

14. Într-o asemenea situație este evident că nu s-ar mai putea vorbi de stat de drept și nici de egalitatea cetățenilor în fața legii, întrucât soluția de condamnare și consecințele juridice ale acesteia ar fi implacabile, chiar dacă ele sunt rezultatul unor evenimente aleatorii și greu de anticipat și de controlat atât de persoanele trimise în judecată, cât și de instanța de condamnare. În condițiile în care noțiunile și sintagmele „drept”, „stat de drept”, „echitate”, „egalitate în fața legii” nu au caracter aleatoriu și nu pot depinde de inteligența, ingeniozitatea, „viclenia” sau „nepriceperea” părților și în situația în care norma de incriminare a unei fapte penale este constatată neconstituțională într-o altă cauză, iar neconstituționalitatea are ca efect dezincriminarea faptei penale, este firesc ca persoana condamnată să poată solicita aplicarea art. 4 din Codul penal.

15. Pe de altă parte, instanța de judecată mai consideră că nu există nicio justificare rezonabilă și obiectivă pentru a face distincție între ipoteza în care o normă de incriminare își încetează efectele printr-o lege de abrogare și situația în care aceeași normă și-ar înceta efectele ca urmare a constatării ei ca neconstituțională.

16. **Tribunalul Ilfov — Secția penală** opinează că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, deoarece dispozițiile legale criticate se aplică în mod egal tuturor destinatarilor normei juridice, asigurând respectarea principiilor autorității de lucru judecat, al securității juridice și al separației puterilor în stat. De asemenea, susține instanța de judecată, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor legale criticate, prin raportare la prevederile constituționale indicate și în prezenta cauză și față de critici similare.

17. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, actele de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

18. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată și face trimitere la jurisprudența în materie a Curții Constituționale, respectiv Decizia nr. 381 din 27 mai 2015. Totodată, mai arată că procedura prevăzută de art. 595 din Codul de procedură penală se aplică și în cazul în care, pe parcursul executării unei pedepse, indiferent de natura acesteia, sau a unei măsuri educative, intervine o lege prin care este dezincriminată fapta pentru care s-a dispus sancțiunea penală în condițiile art. 4 din Codul penal, ce se completează cu dispozițiile art. 3 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2008 privind Codul penal. Așa fiind, nu pot fi asimilate legilor penale mai favorabile deciziile Curții Constituționale. În acest sens, face trimitere la jurisprudența în

materie a Curții Constituționale, respectiv la opinia concurentă la Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, în care se statua că „*decizia Curții Constituționale, neputând fi asimilată cu o lege penală mai favorabilă sub aspectul consecințelor juridice și al momentului aplicării sale, nu poate produce efecte juridice distincte în funcție de domeniul în care intervine*”.

19. **Avocatul Poporului** apreciază că excepția de neconstituționalitate invocată în Dosarul nr. 1.421D/2016 este inadmisibilă, deoarece autorul acesteia susține necesitatea extinderii efectelor principiului aplicării legii penale mai favorabile, ca urmare a dezincrimării unei fapte penale, la ipoteza constatării ca neconstituțională a unei dispoziții legale. În cauză fiind vorba despre interpretarea art. 595 din Codul de procedură penală, în sensul stabilirii voinței reale a legiuitorului, apreciază că o asemenea competență excedează atribuțiilor Curții Constituționale.

20. În Dosarul nr. 121D/2017, Avocatul Poporului apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Astfel, nu poate fi primită susținerea privitoare la afectarea dispozițiilor constituționale ale art. 16, întrucât nu poate fi pus semnul egalității între persoanele condamnate definitiv și cele care se află în curs de judecată. În ceea ce privește principiul egalității, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional. Această soluție este în concordanță și cu jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia orice diferență de tratament trebuie să își găsească o justificare obiectivă și rezonabilă. Or, în prezenta cauză, persoanele la care se face referire nu se regăsesc în situații identice (unele au fost condamnate definitiv, altele nu), astfel că se justifică în mod obiectiv și rezonabil tratamentul juridic neomogen la care se referă autorul excepției, principiul egalității în fața legii presupunând instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (Decizia nr. 378 din 26 iunie 2014).

21. Totodată, având în vedere principiul autorității de lucru judecat, al securității juridice și al separației puterilor în stat, legiuitorul a stabilit că legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă, fără ca în acest mod să fie încălcat art. 15 alin. (2) din Constituție.

22. În plus, menționează Avocatul Poporului, potrivit normelor procesual penale ale art. 2, „*Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege*” și „*Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii*” [art. 23 alin. (12) din Legea fundamentală]. Astfel, judecătorul nu creează legea, ci o aplică la speța concretă. Competența judecătorului implică nu numai identificarea normei aplicabile și analiza conținutului său, ci și o necesară adaptare a acesteia la faptele juridice pe care le-a stabilit.

23. În sensul constituționalității art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală, Curtea Constituțională s-a pronunțat prin deciziile nr. 683 din 19 noiembrie 2014 și nr. 381 din 27 mai 2015.

24. De asemenea, prevederile art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție nu au incidență în cauza de față.

25. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând actele de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, rapoartele întocmite de judecătorul-raportor, susținerile părților, concluziile procurorului,

dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

26. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

27. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 4 din Codul penal, cu denumirea marginală *Aplicarea legii penale de dezincriminare* și ale art. 595 din Codul de procedură penală, cu denumirea marginală *Intervenirea unei legi penale noi*. Curtea observă că, în realitate, criticile formulate de autori vizează dispozițiile art. 4 din Codul penal, precum și dispozițiile art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, texte asupra cărora urmează să se pronunțe prin prezenta decizie și care au următorul cuprins:

— Art. 4 din Codul penal: „*Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.*”;

— Art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală: „*(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal.*”

28. Autorii excepției de neconstituționalitate susțin că dispozițiile legale criticate încalcă prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5) referitor la calitatea legilor, art. 15 alin. (2) referitor la legea penală mai favorabilă, art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea în fața legii, art. 23 alin. (12) referitor la principiul legalității pedepsei penale, art. 142 alin. (1) referitor la Curtea Constituțională ca garant al supremației Constituției și art. 147 alin. (4) referitor la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

29. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că autorii acesteia critică soluțiile legislative consacrate de art. 4 din Codul penal și art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, deoarece nu vizează ipoteza în care **legea penală incriminatoare este constatată neconstituțională** — caz în care ea încetează să mai producă efecte juridice — sau este **afectată în orice alt mod printr-o decizie a Curții Constituționale**. Astfel, se arată că efectele juridice ale abrogării sunt aceleași cu efectele constatării neconstituționalității legii penale vechi de incriminare și că încetarea efectelor legii penale vechi de incriminare constatate neconstituționale trebuie să aibă efect retroactiv. Autorii mai susțin că nu este admisibil ca producerea efectelor unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare să depindă exclusiv de hazard, respectiv de momentul publicării sale în Monitorul Oficial al României, care poate fi anterior sau ulterior unei hotărâri penale definitive de condamnare, deoarece ar fi discriminatoriu ca decizia să nu producă niciun efect pentru persoana față de care s-a pronunțat deja o hotărâre penală definitivă de condamnare, dar să producă efect pentru persoana care a săvârșit aceeași faptă, dar al cărei proces este încă pe rolul instanțelor de judecată.

30. Analizând aceste critici, Curtea constată că art. 4 din Codul penal referitor la *Aplicarea legii penale de dezincriminare* succede, în economia reglementărilor referitoare la aplicarea în timp a legii penale, principiului activității legii și reprezintă o primă situație derogatorie de la acesta, în sensul producerii

efectelor (favorabile destinatarilor normei) unei legi penale și asupra situațiilor juridice născute anterior intrării sale în vigoare. Potrivit acestuia, „*Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.*” În acest sens, potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 757 din 12 noiembrie 2012, „*Dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii*”.

31. Așa fiind, obiectul de reglementare cuprins în art. 4 din Codul penal are în vedere *dezincriminarea* unei fapte penale atunci când apare **o lege nouă care abrogă sau modifică incriminarea** și care nu se mai regăsește în alte texte de lege. **Dezincriminarea produce efecte retroactive până la data săvârșirii faptei** excluse din sfera ilicitului penal indiferent de momentul la care intră în vigoare legea nouă, **în timpul procesului penal sau după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.**

32. De aceea, în ce privește procedura privind cererile și contestațiile formulate în aplicarea art. 4 din Codul penal în cazul faptelor definitiv judecate, **legea care dezincriminează produce efecte ex tunc, chiar dacă pentru fapta în cauză a intervenit o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare.** Având în vedere actuala reglementare a Codului de procedură penală, se poate constata cu ușurință că cele două temeuri distincte de împiedicare a acțiunii penale, indicate separat în legislația anterioară — adică *fapta nu (mai) este prevăzută de legea penală și lipsa unui element constitutiv al infracțiunii* —, sunt contopite într-un singur text — art. 16 alin. (1) lit. b) —, potrivit căruia „*Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: (...) b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege*”. Or, unificând regimul legii de dezincriminare identificate după un criteriu abstract de referință cu acela al (unor situații de manifestare a) legii penale din perspectiva modificării condițiilor de incriminare, Curtea constată că **noul legiuitor penal a trecut de la stadiul aprecierii în abstract la acela al aprecierii în concret a caracterului unei legi ca fiind lege de dezincriminare.**

33. Eliminarea incriminării are loc, de regulă, odată cu abrogarea/modificarea sa, dar conceptele de *dezincriminare* și, respectiv, *abrogare*, nu se suprapun. Această distincție este cu atât mai importantă cu cât caracterul unei legi de dezincriminare se apreciază în concret. Astfel, deși este adevărat că, în cele mai multe cazuri, **dezincriminările intervin prin intermediul abrogării, ele se realizează și prin intermediul modificării textelor legale preexistente.**

34. Referitor la aceeași problemă, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că ipoteza avută în vedere de art. 4 din Codul penal este aceea **a faptei care nu mai constituie infracțiune**, și nu cea a faptei care pierde un element circumstanțial de agravare adăugat conținutului constitutiv, dar care rămâne în sfera ilicitului penal prin conținutul său constitutiv. Nu există dezincriminare nici atunci când fapta incriminată de norma abrogată este o infracțiune complexă și cel puțin una dintre componentele sale continuă să rămână incriminată de o altă normă (a se vedea Decizia nr. 30 din

19 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 14 din 8 ianuarie 2016).

35. De asemenea, Curtea constată că potrivit dispozițiilor art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, referitor la *Intervenirea unei legi penale noi*, „*Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal*”. Art. 4 din Codul penal are în vedere aplicarea legii penale de dezincriminare, iar art. 6 din același act normativ privește aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. Astfel, art. 6 alin. (1) din Codul penal stabilește că, dacă „*după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim*”.

36. Domeniul de reglementare a acestor dispoziții are în vedere coexistența unei **hotărâri definitive** de condamnare sau prin care s-a aplicat o măsură educativă, pe de o parte, și a unei **legi** ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori a unei **legi** care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, pe de altă parte. Prin urmare, pentru a fi aplicabile dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală este necesar să intervină *o lege penală de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă.*

37. Pentru determinarea legii penale mai favorabile, consacrată de art. 6 din Codul penal, s-a adoptat criteriul *aprecierii în concret*, legea penală mai blândă fiind cea care conduce la un rezultat favorabil pentru inculpat, după calcularea pedepsei în raport cu fiecare lege în parte și ținând seama de toate împrejurările cauzei. În aceste situații, înlăturarea pedepsei se dispune **numai dacă aceasta urmează să se execute sau este în curs de executare, nu și dacă aceasta a fost suspendată.** Curtea constată că nu orice lege penală mai favorabilă poate constitui temei pentru aplicarea dispozițiilor art. 595 din Codul de procedură penală, ci doar cea lege penală care prevede o pedeapsă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, pentru că numai în acest fel se respectă voința și logica legiuitorului atunci când a reglementat în cuprinsul art. 6 din Codul penal instituția aplicării legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, a cărei menire este de a asigura respectarea autorității de lucru judecat. O lege penală poate fi mai favorabilă și din alte perspective (de exemplu, o nouă încadrare juridică a faptei), dar acestea nu se circumscriu ipotezei art. 6 din Codul penal și, deci, nu pot constitui temei pentru modificarea pedepsei aplicate printr-o hotărâre definitivă.

38. Spre deosebire de legea penală mai favorabilă, incidența legii penale de dezincriminare consacrată de art. 4 din Codul penal este deplină și efectivă **atât pentru pedepsele executabile** (urmează să se execute sau sunt în curs de executare), **cât și pentru cele pentru care s-a dispus suspendarea executării.**

39. Așa fiind, Curtea constată că, până în prezent, sfera de incidență atât a art. 4 din Codul penal, cât și a art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală a fost determinată doar de **aparitia unei legi penale noi** după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă. În ceea ce privește conceptul de *lege*, Curtea, prin Decizia nr. 146 din 25 martie 2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 416 din 10 mai 2004,

a reținut că acesta are mai multe înțelesuri în funcție de distincția ce operează între criteriul formal sau organic și cel material. Potrivit primului criteriu, legea se caracterizează ca fiind un act al autorității legiuitoare, ea identificându-se prin organul chemat să o adopte și prin procedura ce trebuie respectată în acest scop. Această concluzie rezultă din coroborarea dispozițiilor art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituție, conform căreia „Parlamentul este [...] *unica autoritate legiuitoare a țării*”, cu prevederile art. 76, art. 77 și art. 78, potrivit cărora legea adoptată de Parlament este supusă promulgării de către Președintele României și intră în vigoare la trei zile după publicarea ei în Monitorul Oficial al României, Partea I, dacă în conținutul său nu este prevăzută o altă dată ulterioară. Cel de-al doilea criteriu, cel material, are în vedere conținutul reglementării, respectiv natura relațiilor sociale reglementate.

40. În plus, Curtea reține că doar legea adoptată de Parlament în condițiile art. 73 alin. (3) lit.h) din Constituție, potrivit căreia „*Prin lege organică se reglementează: [...] h) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora*”, poate constitui temei al incidentei art. 4 din Codul penal, cât și a art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală.

41. În ceea ce privește actele Guvernului, în jurisprudența sa în materie, Curtea a reținut că *doar ordonanțele de urgență ale Guvernului*, care, sub aspect material, conțin norme de reglementare primară, având o forță juridică asimilată cu a legii, pot reglementa în domeniul legii organice, deci sunt susceptibile de a constitui o *lege penală nouă* (a se vedea Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 517 din 8 iulie 2016, paragrafele 62 și 63, și Decizia nr. 68 din 27 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 181 din 14 martie 2017, paragraful 73).

42. Așa fiind, din cele de mai sus rezultă că, în sensul dispozițiilor art. 4 din Codul penal și art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, prin „*lege*” se înțelege doar *un act al autorității legiuitoare*, primare (Parlamentul) sau delegate (Guvernul).

43. Problema ridicată în prezenta cauză de către autorii excepției este legată de posibilitatea ca **un act al Curții Constituționale** să poată determina incidența instituției juridice consacrate de prevederile art. 4 din Codul penal, respectiv dezincriminarea, precum și incidența art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, respectiv o cauză de înlăturare sau de modificare a pedepsei.

44. Din această perspectivă, Curtea constată că posibilitatea producerii unor efecte specifice dezincriminării unei fapte sau specifice intervenirii unei pedepse mai ușoare decât cea care se execută poate fi generată nu numai de o lege nouă de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă, ci și de **înșăși o decizie a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare**. Astfel, **dezincriminările intervin atât prin intermediul abrogării/modificării textelor legale preexistente, dar și prin intermediul deciziei Curții Constituționale prin care se admite excepția de neconstituționalitate a unei norme de incriminare, cu consecința constatării neconstituționalității întregului text de incriminare** (a se vedea Decizia nr. 363 din 7 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 495 din 6 iulie 2015) **sau a unui/unor element/e constitutiv/e din conținutul normei de incriminare** (a se vedea Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016). În acest din urmă caz, se produce **o reconfigurare a elementelor constitutive ale unei norme de incriminare printr-o decizie a instanței de contencios constituțional**, sens în care Curtea constată că prin efectele deciziei sale se pot **reconfigura** anumite infracțiuni. Astfel, prin Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, paragraful 88, s-a statuat că „*analiza existenței infracțiunii prevăzute de dispozițiile art. 13² din Legea nr. 78/2000 trebuie*

să se raporteze la dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal astfel cum acestea au fost reconfigurate prin prezenta decizie”.

45. În acest context, referitor la efectele unei decizii a Curții Constituționale asupra unor cauze definitiv soluționate, Curtea reține că legiuitorul a reglementat în Codul de procedură penală un mecanism procedural prin intermediul căruia persoanele îndreptățite pot exercita o cale extraordinară de atac pentru remedierea situației lor în procesele penale, în care a fost invocată o excepție de neconstituționalitate, admisă de Curtea Constituțională după pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Acest remediu este cel prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, potrivit căreia „*Revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când: [...] f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate*”. Cu privire la instituția revizuirii întemeiate pe acest motiv, prin *Decizia nr. 126 din 3 martie 2016*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 11 martie 2016, Curtea a reținut că, distinct de ipoteza cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării deciziei de admitere a excepției de neconstituționalitate (cauze *pendinte*), în care decizia de admitere produce efecte *erga omnes*, întrucât ceea ce are relevanță în privința aplicării sale este faptul că raportul juridic guvernat de dispozițiile legii declarate neconstituționale nu este definitiv consolidat, **în privința cauzelor care nu se mai află pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării deciziei de admitere a Curții**, fiind vorba despre un raport juridic epuizat — **facta praeterita, decizia de admitere va produce efecte juridice, doar în condiții strict limitative**. Pornind de la premisa că incidența deciziei instanței de contencios constituțional într-o atare cauză ar echivala cu atribuirea de efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, și ar nega, în mod nepermis, autoritatea de lucru judecat care este atașată hotărârilor judecătorești definitive, Curtea a reținut însă că declararea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, ci trebuie să profite autorilor acesteia, care au declanșat controlul de constituționalitate într-o cauză concretă. În aceste condiții, având în vedere importanța principiului autorității de lucru judecat, Curtea a constatat că, pentru a garanta atât stabilitatea raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, **numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate** în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial al României a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică.

46. Analizând critica de neconstituționalitate care face obiectul prezentului dosar, Curtea observă că aceasta a fost deja soluționată, indirect, prin Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1020 din 29 noiembrie 2018, paragrafele 1014—1015.

47. Astfel, Curtea a statuat că raționamentul dezvoltat în Decizia nr. 126 din 3 martie 2016 rămâne pe deplin aplicabil în ipoteza exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii atunci când privește orice **decizie de admitere a unei excepții de**

neconstituționalitate referitoare la norme de procedură penală ori de drept material penal, **dar care nu au ca efect dezincredințarea faptei sau micșorarea limitei maxime a pedepsei.**

48. **Atunci însă când printr-o decizie a Curții Constituționale se constată neconstituționalitatea totală sau parțială a unei norme de incriminare, decizia echivalează, în privința efectelor, cu o lege de dezincredințare.** Acest fapt a fost deja statuat și de către *Înalta Curte de Casație și Justiție* prin pronunțarea *Deciziei nr. 6 din 28 februarie 2017*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 284 din 24 aprilie 2017, cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, stabilind că „fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale *intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015*, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincredințată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei și indiferent de data raporturilor comerciale”.

49. Curtea a reținut că decizia *Înaltei Curți de Casație și Justiție* a avut în vedere incidența efectelor unei decizii a Curții Constituționale, cu efect dezincredințator asupra faptei, în cauzele aflate în curs de judecată pe rolul instanțelor judecătorești. Însă, având în vedere efectele acestei tipologii de acte jurisdicționale asupra dreptului substanțial penal, o astfel de decizie a Curții Constituționale *trebuie să determine consecințe asupra situației juridice a oricărei persoane care intră sub incidența sa, indiferent de stadiul în care se află procesul penal, deci inclusiv în faza executării hotărârii judecătorești definitive de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă.* Producerea unor atare efecte nu este incompatibilă cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție, potrivit cărora deciziile Curții Constituționale au putere numai pentru viitor (*ex nunc*), întrucât **producerea consecințelor pentru trecut nu derivă din aplicarea deciziei Curții, ci din asimilarea efectelor juridice ale actului de jurisdicție constituțională cu cele ale unei legi de dezincredințare.**

50. **Deciziile instanței constituționale, prin caracterul lor general obligatoriu, creează cadrul necesar aplicării art. 4 din Codul penal privind dezincredințarea, atât pentru cauzele în curs, cât și pentru cele definitiv soluționate, întrucât ele au aptitudinea de a scoate din vigoare o normă de incriminare.** Or, în măsura în care art. 4 din Codul penal prevede expres retroactivitatea legii de dezincredințare, toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la faptele dezincredințate încetând prin intrarea în vigoare a legii noi, rezultă că și decizia Curții Constituționale, asimilată ca efecte juridice legii de dezincredințare, trebuie să producă aceleași consecințe, deci să poată constitui temei pentru formularea unei cereri întemeiate pe art. 595 din Codul de procedură penală.

51. În sfârșit, Curtea a considerat că **este de neacceptat ca o lege de dezincredințare, care este expresia voinței și opțiunii legiuitorului, manifestată în cadrul marjei sale de apreciere, ca rezultat al politicii penale a statului la un moment dat, și care abrogă o normă care a beneficiat de prezumția de constituționalitate, să aibă efecte atât asupra cauzelor pendinte, cât și asupra celor definitiv judecate, iar o decizie a Curții Constituționale, care sancționează o normă de incriminare, constatând neconstituționalitatea sa, să nu producă efecte asupra cauzelor definitiv soluționate, cu consecința ca persoanele care cad sub incidența acesteia să**

execute în continuare o pedeapsă, întemeiată pe o normă neconstituțională.

52. Această teză este cu atât mai evidentă cu cât intervenirea unei legi de dezincredințare reprezintă o chestiune de oportunitate, apreciată în exclusivitatea de legiuitor. Or, dacă răspunzând unor motive de oportunitate, legea de dezincredințare își extinde efectele și asupra unor condamnări definitive, cu atât mai mult acesta trebuie să fie efectul unei decizii de admitere a unei excepții de neconstituționalitate având ca obiect o normă de incriminare, care lipsește de validitate juridică norma legală. A admite că declararea neconstituționalității unei norme de incriminare într-o cauză penală nu ar avea niciun efect asupra situației persoanelor condamnate definitiv la închisoare în alte cauze penale înseamnă a admite că aceste persoane trebuie să continue executarea pedepselor aplicate chiar dacă temeiul legal al condamnării lor a dispărut. În acest caz, nu se mai asigură supremația Constituției și principiul legalității incriminării și executării pedepsei. Este de neconceput ca, în disonanță cu art. 23 alin. (12) referitor la stabilirea și aplicarea pedepsei din Legea fundamentală și art. 7 *Nicio pedeapsă fără lege* din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, starea de libertate a unei persoane să depindă de cât de repede sau de încet se judecă un proces pentru fapte săvârșite în același moment. Este adevărat că, potrivit Constituției, numai legea penală poate retroactiva, dar, dacă decizia Curții Constituționale vizează o lege penală de incriminare, este inadmisibil ca aceasta să aibă efecte mai restrânse decât cele ale legii de dezincredințare. Astfel, în vreme ce legea este rezultatul unei evaluări a legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, **decizia Curții Constituționale este rezultatul unui control de constituționalitate în urma căruia norma își pierde validitatea constituțională.** Sancțiunea aplicată legii, respectiv lipsirea de efecte juridice, produce consecințe similare abrogării sale, astfel că efectele deciziei Curții Constituționale nu pot decât să fie asimilate cu cele ale unei legi de dezincredințare.

53. Aceste argumente sunt valabile și pentru deciziile Curții Constituționale care au ca efect micșorarea limitei maxime a pedepsei prevăzute de lege.

54. Având în vedere particularitățile situațiilor juridice reglementate de art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală, Curtea constată că acestea dispun și cu privire la situații juridice definitiv judecate, punându-se, astfel, în discuție aspecte legate de securitatea raporturilor juridice cu referire la autoritatea de lucru judecat. Așa fiind, Curtea constată că principiul securității raporturilor juridice are o structură complexă și exprimă, în esență, faptul că cetățenii trebuie protejați contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze.

55. Referitor la principiul stabilității/securității raporturilor juridice, prin Decizia nr. 404 din 10 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 347 din 6 mai 2008, Curtea a reținut că, deși nu este în mod expres consacrat de Constituția României, acest principiu se deduce atât din prevederile art. 1 alin. (3), potrivit cărora România este stat de drept, democratic și social, cât și din preambulul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa. Referitor la același principiu, instanța de la Strasbourg a reținut că unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice (*Hotărârea din 6 iunie 2005 pronunțată în Cauza Androne împotriva României; Hotărârea din 7 octombrie 2009 pronunțată în Cauza Stanca Popescu împotriva României*).

56. Tot astfel, referitor la principiul autorității de lucru judecat, fundamental în ordinea juridică națională și europeană, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie strict limitată, derogarea fiind permisă doar dacă o impun **motive substanțiale și imperioase** (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza *Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza *Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52). Or normele legale criticate referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare și la intervenirea unei legi penale noi sunt esențiale pentru desfășurarea procesului penal, astfel că **o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate referitoare la o normă de incriminare constituie un motiv substanțial și imperios care să justifice derogarea de la principiul autorității de lucru judecat** , fiind astfel permisă și posibilă afectarea principiului securității raporturilor juridice. Drept urmare, derogarea menționată se justifică prin **intervenirea unui motiv „substanțial și imperios”, respectiv decizia de admitere a Curții Constituționale privind o normă de incriminare** .

57. Așa fiind, Curtea constată că instituțiile juridice referitoare la legea penală de dezincriminare, precum și la intervenirea unei legi penale noi există pentru ca nicio persoană să nu fie nevoită să execute o pedeapsă pentru o faptă care nu mai este prevăzută de lege ca infracțiune ori o pedeapsă pentru care legea nouă prevede un prag mai mic decât cel al pedepsei care se execută ori urmează a se executa. Or decizia Curții Constituționale prin care este constatată neconstituționalitatea unei norme de incriminare face ca, de la data publicării sale, fapta incriminată și considerată anterior socialmente periculoasă să nu mai existe, adică produce efecte similare unei legi de dezincriminare. Împrejurarea că legiuitorul nu intervine pentru a pune de acord dispozițiile de incriminare constatate neconstituționale cu decizia Curții Constituționale nu constituie un argument pentru respingerea cererilor de înlăturare a pedepsei aplicate, **întrucât, per a contrario, decizia Curții Constituționale de constatare ca neconstituțională a unei norme de incriminare ar fi lipsită de efectele sale general obligatorii** , consacrate de art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală.

60. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1—3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Remus Adrian Borza în Dosarul nr. 3.514/2/2016 al Curții de Apel București — Secția I penală și de Viorel Popescu în Dosarul nr. 2.499/93/2016 al Tribunalului Ilfov — Secția penală și constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu prevede și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare ca un caz de înlăturare sau modificare a pedepsei/măsurii educative, este neconstituțională.

2. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de aceiași autori, în aceleași dosare, ale acelorași instanțe și constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 4 din Codul penal, care nu asimilează efectele unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare cu cele ale unei legi penale de dezincriminare, este neconstituțională. Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului, Curții de Apel București — Secția I penală și Tribunalului Ilfov — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 25 octombrie 2018.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Afrodita Laura Tutunaru

OPINIE SEPARATĂ

1. **În dezacord** cu soluția pronunțată cu majoritate de voturi de Curtea Constituțională **formulăm prezenta opinie separată**, considerând că **excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 din Codul penal și art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală se impunea a fi respinsă:**

— **în principal, ca inadmisibilă**, întrucât lipsește condiția incidenței textelor de lege criticate în soluționarea cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești și care îi vizează pe autorii excepției;

— **și, în subsidiar, ca neîntemeiată**,

pentru argumentele ce vor fi expuse în continuare.

2. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de Remus Adrian Borza în Dosarul nr. 3.514/2/2016 al Curții de Apel București — Secția I penală și de Viorel Popescu în Dosarul nr. 2.499/93/2016 al Tribunalului Ilfov — Secția penală, ambele cauze având ca obiect cereri de înlăturare a pedepselor principale, complementare și accesorii și de constatare a încetării consecințelor juridice ale hotărârilor de condamnare ale autorilor excepției, ca urmare a dezincriminării faptelor.

3. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art. 4 din Codul penal cu denumirea marginală *Aplicarea legii penale de dezincriminare* și art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală cu denumirea marginală *Intervenirea unei legi penale noi*, care au următorul cuprins:

— **Art. 4 din Codul penal:** *„Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.”*

— **Art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală:** *„(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal.”*

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** autorii au arătat că soluția normativă conținută în art. 4 din Codul penal și art. 595 din Codul de procedură penală, în măsura în care nu permite înlăturarea consecințelor negative ale unei hotărâri penale definitive întemeiate pe o lege penală veche de incriminare care este declarată neconstituțională sau care este afectată în alt mod prin dispozitivul sau considerentele unei decizii a Curții Constituționale, similar ipotezei abrogării acesteia prin legea penală nouă de dezincriminare, este neconstituțională prin raportare la art. 1 alin. (5), art. 15 alin. (2), art. 16 alin. (1), art. 23 alin. (12), art. 142 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție.

5. În soluția adoptată cu majoritate de voturi s-a susținut că soluția legislativă cuprinsă în art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu prevede și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare ca un caz de înlăturare sau modificare a pedepsei/măsurii educative, și soluția legislativă cuprinsă în art. 4 din Codul penal, care nu asimilează efectele unei decizii a Curții

Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare, cu cele ale unei legi penale de dezincriminare, sunt neconstituționale.

6. Considerăm că **excepția de neconstituționalitate s-ar fi impus a fi respinsă, în principal, ca inadmisibilă**, pentru următoarele argumente:

7. Potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, **care are legătură cu soluționarea cauzei** în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia”.

8. **Examinând incidența**, din această perspectivă, a **existenței legăturii excepției de neconstituționalitate cu soluționarea cauzei**, arătăm că aceasta presupune **întrunirea, cumulativă, a următoarelor condiții:**

• aplicabilitatea textului criticat în cauza dedusă judecătii și

• necesitatea invocării excepției de neconstituționalitate în scopul restabilirii stării de legalitate (a se vedea, de exemplu, Decizia nr. 438 din 8 iulie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 600 din 12 august 2014).

Prin urmare, **condiția relevanței excepției de neconstituționalitate, respectiv a incidenței textului de lege criticat în soluționarea cauzei aflate pe rolul instanței judecătorești, nu trebuie analizată in abstracto, ci trebuie verificat în primul rând interesul procesual al invocării excepției de neconstituționalitate, mai ales din prisma efectelor unei eventuale constatări a neconstituționalității textului de lege criticat** (a se vedea și Decizia nr. 465 din 23 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 788 din 29 octombrie 2014, paragraful 20; Decizia nr. 712 din 27 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 880 din 24 noiembrie 2015, paragraful 19).

9. În motivarea excepțiilor de neconstituționalitate autorii au susținut că dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală și art. 4 din Codul penal ar trebui, în mod constituțional, să acopere și ipoteza declarării, printr-o decizie a Curții Constituționale, a neconstituționalității legii penale de incriminare, care trebuie să ducă la încetarea oricăror efecte juridice negative decurgând din hotărârea judecătorească penală de condamnare. În acest sens, **autorii excepțiilor au invocat faptul că, în cauzele în care au fost condamnați, le sunt aplicabile deciziile Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015 și nr. 405 din 15 iunie 2016.**

10. În raport cu susținerile autorilor excepției, examinând actele dosarului constatăm următoarele:

Astfel, **cu privire la inculpatul Remus Adrian Borza** arătăm că, prin **Decizia penală nr. 50/A din 16 februarie 2015**, pronunțată în Dosarul nr. 6.857/2/2013, **Înalta Curte de Casație și Justiție** — Secția penală a admis apelul declarat de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București împotriva Sentinței penale nr. 200/F din 24 aprilie 2014 a Curții de Apel București — Secția a II-a penală, a desființat hotărârea atacată și, în rejudecare, **în baza art. 253¹ cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969 și art. 5 din Codul penal, l-a condamnat la pedeapsa de 1 an închisoare pentru săvârșirea infracțiunii continuate de**

conflict de interese (34 de acte materiale). Totodată, în baza art. 81 din Codul penal din 1969 instanța a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei pe durata unui termen de încercare de 3 ani.

Pentru a pronunța o astfel de hotărâre s-a reținut că **autorul excepției Remus Adrian Borza**, în calitate de reprezentant legal al Euro Insol SPRL și de administrator judiciar al companiei Hidroelectrică, în perioada noiembrie 2012—februarie 2013, a făcut 34 de plăți către firma sa de avocatură, „Borza și Asociații” în baza contractelor de asistență juridică încheiate de Nicoleta Munteanu. Procurorii au arătat ca Remus Adrian Borza este asociat, atât în firma de insolvență Euro Insol, cât și la SCP „Borza și Asociații”, realizând astfel, în mod direct, un folos material atât pentru sine, cât și pentru asociatul său, Munteanu Nicoleta în cuantum de 559.843, 11 lei (a se vedea Decizia nr. 50 a Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală din 16 februarie 2015, pag. 8 pct. C și următoarele).

11. **Cu privire la inculpatul Viorel Popescu** arătăm că, prin **Decizia penală nr. 1.718/A din 11 decembrie 2015**, pronunțată în Dosarul nr. 31.660/3/2014 (2.800/2015), **Curtea de Apel București — Secția a II-a penală** a admis apelul declarat împotriva Sentinței penale nr. 1.081 din 2 iulie 2015 a Tribunalului București — Secția I penală, a desființat hotărârea atacată și, în rejudecare, a descontopit pedeapsa rezultantă aplicată inculpatului în pedepsele componente, pe care le-a repus în individualitatea lor. În baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi din Codul de procedură penală (fapta nu este prevăzută de legea penală) **inculpatul Viorel Popescu a fost achitat pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 301 alin. (1) din Codul penal** cu aplicarea art. 5 din Codul penal. Totodată, instanța de apel **a menținut pedeapsa de 4 ani închisoare aplicată inculpatului pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu cu consecințe deosebit de grave prevăzută de art. 132 din Legea nr. 78/2000 raportat la art. 297 alin. (1) din Codul penal și art. 309 din Codul penal cu aplicarea art. 5 din Codul penal.** A fost menținută măsura sechestrului asigurător asupra bunurilor indicate în sentința atacată până la concurența sumei de 3.657.576,49 lei.

Pentru a pronunța o astfel de hotărâre s-a reținut că în perioada 10 noiembrie 2011—9 octombrie 2012, inculpatul **Popescu Viorel**, în calitate de director general al Regiei Autonome de Transport București (R.A.T.B.), **nu a îndeplinit atribuții de serviciu** [nu a întreprins măsuri legale și efective de recuperare a creanțelor datorate regiei de către Casa de Asigurări de Sănătate a Municipiului București (C.A.S.M.B.), prin structurile cu atribuții în acest sens, existente în cadrul regiei, nu a luat în considerare obiecțiunile formulate de Serviciul juridic și contencios din cadrul R.A.T.B., la semnarea Contractului nr. 2.740/C/13.03.2012] și **a exercitat defectuos alte atribuții de serviciu** (decizia încheierii unui contract cu Societatea Comercială URBCONNET — S.R.L. București, sub aparența că această societate comercială va efectua demersuri la C.A.S.M.B. pentru recuperarea sumelor de bani datorate către R.A.T.B.; semnarea Contractului nr. 2.740/C/13.02.2012 de prestări servicii juridice, prin emiterea la data de 13.03.2012 a împuternicirii în favoarea firmei Societatea Comercială URBCONNET — S.R.L. care avea ca obiect reprezentarea intereselor R.A.T.B. în relația cu C.A.S.M.B.; admiterea achitării din conturile bancare ale R.A.T.B. a facturilor emise de Societatea Comercială URBCONNET — S.R.L., care nu se fundamentează pe niciun document care să ateste demersurile efective derulate de prestator și natura acestora), cauzând

R.A.T.B. un prejudiciu material de 3.657.576, 49 lei ce constituie un folos necuvenit pentru firma privată (Societatea Comercială URBCONNET — S.R.L. București).

Atât instanța de fond, cât și instanța de apel au reținut că inculpatul Popescu Viorel a încălcat următoarele dispoziții legale:

— **art. 5 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 119/1999** privind controlul intern și controlul financiar preventiv care stabilesc că persoanele care gestionează fonduri publice sau patrimoniul public au obligația să realizeze o bună gestiune financiară prin asigurarea legalității, regularității, economicității, eficacității și eficienței în utilizarea fondurilor publice;

— **art. 3 alin. (2) din Legea nr. 51/1995** pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat potrivit căroră activitățile de consultanță și de reprezentare juridică se exercită numai de către avocat ori societăți constituite în acest sens. În prezenta cauză astfel de servicii au fost încredințate de Popescu Viorel unei firme nefundamentate la efectuarea de prestații juridice, ce avea ca domeniu de activitate „Activități de inginerie și consultanță tehnică legate de acestea”;

— **art. 4 din Legea nr. 514/2003** privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic, referitoare la obligațiile angajatorului și ale consilierului juridic angajat, de efectuare de servicii de consultanță și reprezentare a autorității sau instituției publice în serviciul căreia se află ori a persoanei juridice cu care are raporturi de muncă, luând în considerare situația că în cadrul R.A.T.B., la data faptelor, erau încadrate peste 20 de persoane cu studii juridice superioare (a se vedea Decizia penală nr. 1.718/A din 11 decembrie 2015 a Curții de Apel București — Secția a II-a penală, pag. 6, paragrafele 2, 3, 4, pag. 33, paragrafele 9 și 10, pag. 34, paragraful 5, pag. 35, paragrafele 5, 6 și 7, și pag. 44, paragrafele 7 și 8).

12. **Potrivit art. 253¹ din Codul penal din 1969 constituie infracțiunea de conflict de interese** „fapta funcționarului public care, în exercițiul atribuțiilor de serviciu, îndeplinește un act ori participă la luarea unei decizii prin care s-a realizat, direct sau indirect, un folos material pentru sine, soțul său, o rudă ori un afin până la gradul II inclusiv, sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de servicii sau foloase de orice natură” și care se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea dreptului de a ocupa o funcție publică pe durată maximă.

13. **Potrivit art. 297 din Codul penal constituie infracțiunea de abuz în serviciu** „Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.”

14. **Deciziile Curții Constituționale invocate de autorii excepțiilor ca având relevanță în soluționarea cauzelor în care au fost condamnați sunt următoarele:**

— **Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 845 din 13 noiembrie 2015**, prin care **Curtea Constituțională**, cu unanimitate de voturi, a constatat că sintagma „raporturi comerciale” din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal referitoare la *Conflictul de interese* este neconstituțională, iar sintagma „ori în cadrul oricărei persoane juridice” din cuprinsul dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal referitoare

la *Infrațiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane*, cu raportare la art. 301 din Codul penal, este neconstituțională.

— **Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016**, publicată în **Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 517 din 8 iulie 2016**, prin care **Curtea Constituțională** a constatat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „**îndeplinește în mod defectuos**” din cuprinsul acestora se înțelege „**îndeplinește prin încălcarea legii**”.

15. Din cele expuse anterior rezultă, cu claritate, că **lipsește condiția incidenței dispozițiilor legale constatate ca fiind neconstituționale prin cele două decizii ale Curții Constituționale menționate mai sus, în soluționarea cauzelor care i-au vizat pe Remus Adrian Borza și Viorel Popescu aflate pe rolul instanțelor judecătorești**, întrucât:

— **fapta pentru care autorul excepției Remus Adrian Borza a fost condamnat nu intră sub incidența Deciziei de admitere a Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015** prin care s-a arătat că, dacă faptele persoanelor din mediul privat sunt cauzatoare de prejudicii, împotriva acestora poate fi angajată răspunderea civilă, de dreptul muncii sau altă formă de răspundere, care nu implică forța de constrângere a statului prin mijloace de drept penal. Cu alte cuvinte, **numai sintagma „ori în cadrul oricărei persoane juridice” din cuprinsul dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal, cu raportare la art. 301 din Codul penal, a fost declarată neconstituțională, decizia neavând niciun fel de incidență asupra conflictului de interese săvârșit de funcționarii publici prevăzuți la art. 175 alin. (2) din Codul penal, acest tip de conflict de interese fiind reținut prin hotărârea de condamnare în sarcina autorului excepției**. De altfel, cu privire la funcționarii prevăzuți de art. 175 alin. (2) din Codul penal, Curtea Constituțională a constatat că în privința acestora „**subzistă [...] interesul incriminării faptelor de conflict de interese, prevăzute de art. 301 alin. (1) din Codul penal.**” (a se vedea Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015, paragraful 28).

În plus, **autorul excepției Remus Adrian Borza a fost condamnat pentru săvârșirea infrațiunii de conflict de interese prevăzute de art. 253¹ din Codul penal din 1969 și nicidecum pentru săvârșirea infrațiunii prevăzute de art. 308 alin. (1) din Codul penal, cu raportare la art. 301 din actualul Cod penal** (numai aceste din urmă dispoziții au fost vizate de instanța de contencios constituțional prin Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015). Așa fiind, câtă vreme obiectul cenzurii realizate de către Curtea Constituțională prin **Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015** — invocată de autor ca fiind fundamentul întregii argumentații prin care susține neconstituționalitatea prevederilor art. 595 din Codul de procedură penală — **nu a vizat dispozițiile legale care au stat la baza condamnării**, apreciem că aceasta nu are niciun fel de legătură cu soluționarea cauzei în care a fost invocată excepția.

— **fapta pentru care autorul excepției Popescu Viorel a fost condamnat nu intră sub incidența Deciziei de admitere a Curții Constituționale nr. 405 din 15 iunie 2016**, deoarece, prin această decizie, Curtea Constituțională a statuat că dispozițiile art. 246 din Codul penal din 1969 și ale art. 297 alin. (1) din Codul penal referitoare la infrațiunile de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor și abuz în serviciu sunt constituționale, în măsura în care prin sintagma „**îndeplinește în mod defectuos**” din cuprinsul acestora se înțelege „**îndeplinește prin încălcarea legii**”. Prin aceeași decizie, paragraful 60, Curtea a mai statuat că „**neîndeplinirea**

ori îndeplinirea defectuoasă a unui act trebuie analizată numai prin raportare la atribuții de serviciu reglementate expres prin legislația primară — legi și ordonanțe ale Guvernului. Aceasta deoarece adoptarea unor acte de reglementare secundară care vin să detalieze legislația primară se realizează doar în limitele și potrivit normelor care le ordonă.”

Or, așa cum s-a arătat anterior, **inculpatul a fost condamnat pentru săvârșirea infrațiunii de abuz în serviciu comisă prin încălcarea legislației primare** [respectiv art. 5 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 119/1999 privind controlul intern și controlul financiar preventiv, art. 3 alin. (1) și (2) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și art. 4 din Legea nr. 514/2003 privind organizarea și exercitarea profesiei de consilier juridic].

16. Totodată, **Curtea a subliniat în jurisprudența sa că o eventuală constatare a „neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite autorilor acesteia și nu poate constitui doar un instrument de drept abstract. [...] Neconstituționalitatea unei dispoziții legale nu are numai o funcție de prevenție, ci și una de reparație, întrucât ea vizează în primul rând situația concretă a cetățeanului lezată în drepturile sale prin norma criticată”** (Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 1 februarie 2016, paragraful 30).

17. Tot astfel, Curtea a mai reținut, într-o altă cauză, că „**autorul excepției de neconstituționalitate nu are un interes real, personal, în promovarea acesteia. Astfel, posibila admitere a excepției nu ar schimba cu nimic situația acestuia, ci ar privi numai drepturile altor persoane**” (Decizia nr. 315 din 5 iunie 2014, paragraful 20, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 548 din 24 iulie 2014, cu referire la Decizia nr. 29 din 21 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 3 aprilie 2014).

18. **Aceste considerente sunt aplicabile, mutatis mutandis, și în prezenta cauză, unde eventuala admitere a excepției de neconstituționalitate nu ar sluji cauzei în care a fost ridicată, neproducând nicio consecință, câtă vreme autorii excepției nu au săvârșit infrațiunea de conflict de interese în sfera privată și, respectiv, infrațiunea de abuz în serviciu cu nesocotirea unor norme infralegale**. În această situație particulară, dată de specificul cauzelor în care prezenta excepție de neconstituționalitate a fost ridicată, examinarea constituționalității normelor criticate ar transforma, în mod nepermis, controlul pe calea excepției de neconstituționalitate într-un control abstract.

19. De asemenea constatăm că în cauză ceea ce se critică reprezintă, în realitate, o **omisiune legislativă** (respectiv faptul că dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală ar trebui să prevadă ca un caz distinct de înlăturare sau modificare a pedepsei și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare) și, dată fiind natura acesteia, apreciem că **instanța de contencios constituțional nu are competența de a complini acest viciu normativ, întrucât și-ar depăși atribuțiile legale, acționând în sfera exclusivă de competență a legiuitorului primar sau delegat**. Pe cale de consecință, ținând seama de dispozițiile constituționale ale art. 142 alin. (1), potrivit cărora „**Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției**”, și de cele ale art. 1 alin. (5), potrivit cărora, „**în România, respectarea [...] legilor este obligatorie**”, subliniem faptul că **legiuitorul, și nu Curtea Constituțională, are obligația de a reglementa o**

procedură distinctă care să materializeze efectele constatării neconstituționalității unei norme de incriminare, pasivitatea acestuia fiind de natură să determine apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.

20. În acest sens facem trimitere la jurisprudența existentă, unde într-o situație similară Curtea Constituțională a respins ca inadmisibilă excepția de neconstituționalitate, apreciind că **„Dată fiind natura omisiunii legislative relevate, Curtea Constituțională nu are competența de a complini acest viciu normativ, întrucât și-ar depăși atribuțiile legale, acționând în sfera exclusivă de competență a legiuitorului primar sau delegat. Pe cale de consecință, ținând seama de dispozițiile constituționale ale art. 142 alin. (1), potrivit cărora «Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției», și de cele ale art. 1 alin. (5), potrivit cărora, «în România, respectarea [...] legilor este obligatorie», Curtea subliniază că legiuitorul are obligația de a reglementa pragul valoric al pagubei și intensitatea vătămării dreptului sau interesului legitim rezultate din comiterea faptei, în cuprinsul normelor penale referitoare la infracțiunea de abuz în serviciu, pasivitatea acestuia fiind de natură să determine apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii”** (a se vedea Decizia nr. 392 din 6 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 30 iunie 2017, paragraful 56).

★

21. În subsidiar, apreciem că excepția de neconstituționalitate s-ar fi impus a fi respinsă ca neîntemeiată, pentru următoarele argumente:

22. Analizând criticile formulate, constatăm că în cauză se pun în discuție probleme legate de posibilitatea calificării unor decizii prin care s-a constatat neconstituționalitatea unor dispoziții legale de incriminare ca reprezentând legi de dezincriminare, precum și probleme legate de efectele deciziilor Curții Constituționale asupra dispozițiilor din legile și ordonanțele în vigoare constatate ca fiind neconstituționale.

Potrivit art. 147 alin. (1) din Legea fundamentală, **„Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare (...) constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției”**.

23. Astfel, atât **Decizia nr. 603 din 6 octombrie 2015** referitoare la infracțiunea de conflict de interese, cât și **Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016** referitoare la infracțiunea de abuz în serviciu, invocate de autorii excepțiilor, deși sunt decizii de admitere pronunțate de instanța de contencios constituțional, ele nu au scos din circuitul normativ penal aceste infracțiuni. Dimpotrivă, pentru înlăturarea lipsei de claritate și previzibilitate a conținutului normativ al acestor texte, Curtea Constituțională a eliminat sintagma „raporturi comerciale” din cuprinsul dispozițiilor art. 301 alin. (1) din Codul penal care contravenea principiului legalității incriminării, precum și sintagma „ori în cadrul oricărei persoane juridice” din cuprinsul dispozițiilor art. 308 alin. (1) din Codul penal, cu raportare la art. 301 din Codul penal, și, respectiv, a stabilit că prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul art. 297 din Codul

penal se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii” (prin „lege” înțelegându-se legi și ordonanțe ale Guvernului, nu și alte acte normative de nivel inferior acestora, cum ar fi hotărâri ale Guvernului, ordine, coduri etice și deontologice, regulamente de organizare internă etc.). Cu alte cuvinte, atât infracțiunea de conflict de interese, cât și cea de abuz în serviciu continuă să fie incriminate în Codul penal în limitele astfel stabilite prin deciziile Curții Constituționale mai sus arătate. În acest sens menționăm că prin **Decizia nr. 392 din 6 iunie 2017**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 30 iunie 2017, paragraful 26, **Curtea Constituțională a statuat că, urmare Deciziei nr. 405 din 15 iunie 2016, dispozițiile „art. 297 alin. (1) din Codul penal au rămas în vigoare și continuă să producă efecte juridice în interpretarea pe care Curtea a constatat-o ca fiind conformă Legii fundamentale”**. Totodată, în paragraful 46 al deciziei anterior menționate, Curtea, constatând că „legiuitorul nu a reglementat un prag valoric al pagubei și nicio anumită intensitate a vătămării”, a concluzionat, **la acea dată**, că „indiferent de valoarea pagubei sau intensitatea vătămării rezultate din comiterea faptei, dacă sunt îndeplinite și celelalte elemente constitutive, **fapta poate fi calificată drept infracțiune”**.

24. Analizând prevederile art. 595 din Codul de procedură penală constatăm că acestea dispun cu privire la situația în care **„după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, (situație în care — s.n.) instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 din Codul penal”**. O soluție legislativă identică s-a regăsit și în art. 458 din Codul de procedură penală din 1968, potrivit căruia, **„Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 12, 14 și 15 din Codul penal”**. Prin urmare, legiuitorul a instituit o procedură incidentă în cazul în care, pe parcursul executării unei pedepse, indiferent de natura acesteia sau a unei măsuri educative, intervine o lege care, fie dezincriminează fapta pentru care s-a dispus sancțiunea penală, în condițiile art. 4 din Codul penal (care se completează cu art. 3 din Legea nr. 187/2012), fie este mai favorabilă, în condițiile art. 6 din Codul penal, stabilind obligația instanței de a lua măsuri, din oficiu, pentru aplicarea dispozițiilor legii noi.

25. De asemenea, analizând prevederile art. 4 din Codul penal, constatăm că acestea dispun cu privire la aplicarea legii penale de dezincriminare. În Legea de punere în aplicare a Codului penal, respectiv în Legea nr. 187/2012, la art. 3 se statuează că **„Dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii”**. Pentru constatarea dezincriminării nu are relevanță dispariția denumirii sub care a fost incriminată fapta. Dezincriminarea produce efecte retroactive până la data săvârșirii faptei excluse din sfera ilicitului penal, indiferent de momentul la care intră în vigoare legea nouă, în timpul procesului sau după rămânerea

definitivă a hotărârii de condamnare. Dacă dezincriminarea intervine după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, instanța procedează conform art. 595 din Codul de procedură penală raportat la art. 23 din legea de punere în aplicare a Codului de procedură penală, respectiv Legea nr. 255/2013.

26. Așa fiind, analizând criticile formulate de autori, **menționăm că o astfel de problemă nu ar putea fi pusă în discuție dacă autoritatea legiuitoare primară sau delegată și-ar îndeplini obligația constituțională prevăzută în art. 147 alin. (1) menționată anterior, caz în care am fi în prezența unui act normativ cu putere de lege** care nu mai prevede ca infracțiune, în anumite modalități, fapte ce anterior erau incriminate, situație care ar face pe deplin aplicabile dispozițiile art. 595 din Codul de procedură penală.

În absența unei legi, înlăturarea consecințelor condamnării definitive ar trebui să se producă ca urmare a deciziei Curții Constituționale, fapt care ar contraveni dispozițiilor art. 147 alin. (4) teza finală din Legea fundamentală potrivit căroră „Deciziile Curții Constituționale [...] au putere numai pentru viitor”. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că „efectele unei decizii de admitere pronunțate de instanța de contencios constituțional se întind *inter partes* numai *ex nunc*, deoarece numai revizuirea este cea care, în mod direct, produce efecte pentru trecut, și nu decizia de admitere a Curții Constituționale (s.n. — așa cum greșit s-a apreciat în prezenta cauză în opinia majoritară), aceasta din urmă fiind numai un instrument, un motiv legal pentru reformarea viitoare a hotărârilor judecătorești care s-au întemeiat pe dispoziția declarată neconstituțională. Prin urmare, decizia de admitere a Curții Constituționale mediază revizuirea, și nu invers, iar efectele pentru trecut de remediere a aspectelor dintr-o hotărâre judecătorească definitivă ce nu au putut fi prevenite sunt o consecință a căii de atac extraordinare, și nicidecum a actului emis de instanța de contencios constituțional” (a se vedea Decizia nr. 130 din 7 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 225 din 19 aprilie 2013).

27. De altfel, în chiar opinia concurentă la Decizia Curții Constituționale nr. 126 din 3 martie 2016 s-a statuat că „în cauzele judecate definitiv până la data publicării deciziei de admitere a Curții Constituționale numai revizuirea este singurul și unicul remediu pe care părțile îl au la dispoziție. Chiar dacă norma de incriminare a fost constatată ca fiind neconstituțională, hotărârile judecătorești definitive la data deciziei Curții nu pot fi repuse în discuție sub aspectul înlăturării/modificării/stingerii pedepsei în temeiul art. 595 sau art. 598 alin. (1) lit. d) din Codul de procedură penală. Este rolul legiuitorului ca, în urma deciziei Curții, să adopte o lege de punere de acord cu aceasta, în conformitate cu art. 147 alin. (1) din Constituție, care să cuprindă soluția legislativă de dezincriminare, pentru ca subiectele de drept aflate în executarea unei pedepse să beneficieze de dispozițiile art. 4 din Codul penal, coroborate cu art. 595 din Codul de procedură penală.”

28. În plus, în noțiunea de „lege” nu poate fi inclusă, sub nicio formă, o decizie a Curții Constituționale, cu atât mai mult cu cât potrivit art. 173 din Codul penal prin „lege penală” se înțelege „*orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege*”. În sfera noțiunii de

lege penală nu pot fi incluse orice acte cu putere de lege, ci doar actele normative care prezintă această caracteristică, adică au putere de lege, fiind adoptate cu respectarea principiilor generale de legiferare proprii sistemului de drept românesc, astfel cum sunt reglementate în Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

29. Or, în înțelesul dat noțiunii de act normativ, **Curtea Constituțională, prin deciziile sale, nu face parte din categoria emitenților enumerați limitativ de art. 4 și art. 11 din Legea nr. 24/2000. Pe de altă parte, deciziile Curții Constituționale (inclusiv cele prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare), în înțelesul dat de art. 173 din Codul penal, nu pot fi considerate acte normative cu putere de lege, deoarece nu reglementează relații de apărare socială și nu instituie reguli de conduită și norme de incriminare, ci reflectă doar o interpretare, o examinare constituțională a unor prevederi legale cuprinse în actele normative elaborate și adoptate conform procedurii de tehnică legislativă aplicabilă în materie.**

30. **A accepta ideea că deciziile Curții Constituționale, prin care se constată neconstituționalitatea unor norme de incriminare, s-ar include în sfera noțiunii de lege penală ar echivala cu o încălcare a principiului separării puterilor în stat, prin preluarea de către autoritatea constituțională a competențelor puterii legislative. Că aceasta este varianta corectă rezultă și din jurisprudența Curții Constituționale a cărei competență constă în verificarea conformității normelor legale cu Constituția.**

31. Pe de altă parte, dacă s-ar considera că deciziile Curții Constituționale au caracter de acte normative cu putere de lege, nu ar mai fi fost necesară reglementarea expresă, în dispozițiile art. 147 alin. (4) fraza a II-a din Constituție, a efectului lor „**general obligatoriu**”, întrucât acest efect s-ar fi produs automat ca în cazul legilor organice și ordonanțelor simple sau de urgență ale Guvernului.

32. **În plus, o lege penală presupune o activitate de creare și generare de norme, or, decizia Curții Constituționale nu numai că nu generează norme, nici civile, nici penale, ci elimină din fondul activ al legislației normele legale neconstituționale. În nenumărate decizii, Curtea a stabilit faptul că rolul său este cel al unui legiuitor negativ sau cvasi-negativ și în niciun caz nu a stabilit ea însăși norme cu valoare de lege.**

33. Normele de reglementare primară, în accepțiunea Constituției, sunt legile și ordonanțele, iar, în ceea ce privește materia penală, numai legea organică și ordonanța de urgență. Numai Parlamentul și Guvernul, ca legiuitor delegat, pot reglementa norme juridice. Faptul că printr-o decizie Curtea Constituțională constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare sau constituționalitatea numai a unui înțeles al acesteia, cu consecința eliminării din legislație a înțelesului neconstituțional, **nu înseamnă că decizia Curții este lege penală de dezincriminare, respectiv că reprezintă un nou caz de înlăturare ori modificare a pedepsei, sau că are efectele unei legi penale de dezincriminare și că trebuie aplicată retroactiv; din contră, este obligația legiuitorului să intervină și să normativizeze în mod corespunzător efectul deciziei; cu alte cuvinte, acesta trebuie să emită o normă, care, desigur, poate fi o lege de dezincriminare sau o lege mai favorabilă și aplicată ca atare de către instanțele judecătorești.**

34. **Deși efectul deciziilor Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare poate fi apreciat ca fiind unul similar cu cel al unei legi de dezincriminare, cele două acte, unul jurisdicțional și altul normativ, nu pot produce aceleași consecințe juridice ale aplicării.** Regula este că ambele statuează pentru viitor, însă doar în privința legii de dezincriminare sau a legii penale sau contravenționale mai favorabile este prevăzută excepția retroactivității, nu și în privința deciziilor instanței de contencios constituțional. **Între o decizie a Curții Constituționale și o lege nu se poate realiza o echivalență, prin analogie sau asimilare, cu privire la momentul și consecințele juridice ale aplicării actului, având în vedere diferența evidentă între cele două tipuri de acte. Dacă legea, așa cum este ea înțeleasă în jurisprudența Curții Constituționale (a se vedea Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016 și Decizia nr. 146 din 25 martie 2004), poate fi aplicată retroactiv în cazuri excepționale, cum este cazul legii de dezincriminare sau al legii penale mai favorabile, **deciziile Curții Constituționale „au putere numai pentru viitor” în conformitate cu dispozițiile art. 147 alin. (4) teza finală din Constituție.****

35. Doar o lege de dezincriminare, care reprezintă voința legiuitorului și care abrogă norme ce au beneficiat de prezumția de constituționalitate, **poate avea efecte atât asupra cauzelor în curs, cât și asupra celor definitive.**

36. Prin decizia de admitere a unei excepții de neconstituționalitate ce vizează o normă de incriminare, efectul, consecința deciziei Curții este doar acela/aceea de inaplicabilitate a textului de lege și de a-i da posibilitatea legiuitorului să pună în acord textul cu decizia Curții. Totodată, inaplicabilitatea textului de lege nu este sinonimă cu abrogarea acestuia ori cu dezincriminarea, care reprezintă atributul exclusiv al Parlamentului, prin adoptarea unei legi abrogatoare/de dezincriminare.

37. **Dezincriminarea, asemenea incriminării, precum și abrogarea** reprezintă evenimente legislative ce aparțin doar autorității legiuitoare ordinare sau delegate, **Curții Constituționale**, prin activitatea pe care o desfășoară în exercitarea atribuțiilor prevăzute de art. 146 din Legea fundamentală, **nefiindu-i recunoscută sau, mai bine spus, fiindu-i interzis să se poziționeze în postura de legiuitor pozitiv.**

Pe de altă parte, legiuitorul constituent, spre deosebire de cel ordinar, în art. 147 alin. (1) din Legea fundamentală, s-a prevalat de alte noțiuni ce fac ca **un act normativ ori o dispoziție din acesta să își înceteze efectele juridice și nicidecum să fie abrogat(ă)/dezincriminat(ă)**, atunci când se constată printr-o decizie a Curții Constituționale neconstituționalitatea actului normativ. O asemenea terminologie lipsește de finalitate orice argumentație ce pornește de la premisa eronată potrivit căreia, ca efect al unei decizii de admitere a Curții Constituționale, un act normativ ori o dispoziție din acesta este abrogat(ă)/dezincriminat(ă). Declararea unei legi în vigoare ca neconstituțională, pe calea excepției de neconstituționalitate, deși are consecința teoretică a inaplicabilității ei, față de caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții cerut de art. 147 alin. (4) din Constituție, nu este sinonimă cu abrogarea ei, care reprezintă atributul exclusiv al legiuitorului (prin adoptarea unei legi abrogatoare). **Acesta este și motivul pentru care Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale impune instanței de**

contencios constituțional, prin dispozițiile art. 31 alin. (4), să comunice celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului deciziile prin care a admis excepțiile de neconstituționalitate, urmând ca, în lumina caracterului general obligatoriu al acestora, autoritatea legiuitoare primară sau delegată să pună de acord textul declarat neconstituțional cu decizia Curții.

38. Pe de altă parte, acceptarea, în opinia majoritară, a tezei avansate de autorii excepției duce la reconfigurarea rolului instituțional al Curții Constituționale în arhitectura Constituției, care, prin efectul deciziei pronunțate, preia o competență a legiuitorului (originar/delegat). În aceste condiții înseamnă că treptat Curtea Constituțională, prin competența sa de verificare a constituționalității legilor, se transformă într-un corp legiuitor, ceea ce contravine însăși ideii de jurisdicție constituțională.

39. **Curtea Constituțională are o competență prin atribuire** (ceea ce înseamnă că a preluat o parte din competența jurisdicțională generală a instanțelor judecătorești ca urmare a voinței constituentului) și **are plenitudine de jurisdicție** în privința atribuțiilor sale (Decizia nr. 302 din 27 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 361 din 29 mai 2012), iar **actul său, în consecință, este jurisdicțional, și nu legislativ.**

40. Așa fiind, apreciem că **un astfel de raționament este valabil *mutatis mutandis* și în cauza de față, deoarece o decizie prin care Curtea Constituțională, în exercitarea controlului concret, a *posteriori*, admite excepția de neconstituționalitate este obligatorie și produce efecte *erga omnes*, determinând obligația legiuitorului, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, de a pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Legii fundamentale. Termenul în care trebuie îndeplinită obligația constituțională este de 45 de zile, consecința nerespectării sale fiind încetarea efectelor juridice a dispozițiilor din legile sau ordonanțele, constatate ca fiind neconstituționale, în vigoare la data efectuării controlului și suspendate de drept pe durata termenului constituțional.**

Chiar dacă **responsabilitatea de a aplica** normele legale în acord cu **deciziile Curții Constituționale** aparține organelor judiciare, **responsabilitatea de a reglementa** în acord cu acestea revine numai autorității legiuitoare primare/delegate (Parlament/Guvern) și, prin urmare, **instanța de contencios constituțional nu se poate substitui acesteia în vederea prevenirii consecințelor negative relevate în cauzele supuse prezentului control.**

41. **Pasivitatea sau lipsa de preocupare a legiuitorului care nu dă eficiență dispozițiilor constituționale ale art. 147 alin. (1) nu legitimează Curtea Constituțională de a suplini o astfel de măsură, deoarece și-ar depăși atribuțiile legale, acționând în sfera de incidență a legiuitorului primar sau delegat și nu este un argument pentru a converti decizia Curții (chiar dacă aceasta este o decizie prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare) într-o lege de dezincriminare și a denatura natura sa juridică de act jurisdicțional.**

42. Mai mult, învedereăm că, în jurisprudența sa, Curtea a subliniat că **deciziile sale produc efecte juridice de la data publicării lor, menționând expres că ele nu intră în vigoare, precum actele normative.** Astfel, prin **Decizia nr. 738 din 19 septembrie 2012**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 690 din 8 octombrie 2012, **Curtea a statuat, referitor**

la o soluție legislativă care opera cu sintagma „data intrării în vigoare a deciziei [Curții Constituționale — sn.] anterioare”, „este imprecisă și în vădit dezacord cu prevederile constituționale cuprinse în art. 147 alin. (4), potrivit cărora «Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor», și cu dispozițiile art. 11 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care prevăd că «în vederea intrării lor în vigoare, legile și celelalte acte normative adoptate de Parlament, hotărârile și ordonanțele Guvernului, deciziile prim-ministrului, actele normative ale autorităților administrative autonome, precum și ordinele, instrucțiunile și alte acte normative emise de conducătorii organelor administrației publice centrale de specialitate se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.»

43. **Deciziile Curții Constituționale nu se regăsesc în lista actelor care intră în vigoare în urma publicării în Monitorul Oficial al României, Constituția consacrand expres efectele pe care le produce publicarea acestora, și anume obligativitatea *erga omnes* și puterea numai pentru viitor”.**

44. Așadar, în virtutea Legii fundamentale, deciziile Curții Constituționale sunt de imediată și generală aplicare, devenind opozabile *erga omnes* de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, ceea ce înseamnă că nu se aplică doar raporturilor juridice născute ulterior acestui moment, ci tuturor situațiilor juridice în desfășurare, **care nu au fost definitiv judecate până la data publicării.**

45. **Toate aceste argumente susțin ideea că o decizie a Curții Constituționale nu poate fi subsumată conceptului de lege penală, concept de strictă interpretare, și nu poate fi calificată ca fiind mai favorabilă sau nu, întrucât acest caracter este inerent și intrinsec legat de lege. De la data publicării, deciziile Curții Constituționale reprezintă o modalitate de interpretare a normei legale, în raport cu Legea fundamentală, fără a avea aceeași legitimitate și autoritate prin prisma principiului separației și echilibrului puterilor în stat. O decizie a Curții Constituționale nu poate fi asimilată unei legi, iar efectele sale nu pot fi extinse în sensul acordării unui caracter retroactiv, întrucât, în caz contrar, s-ar nesocoti dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituție.**

46. De altfel, prin **Decizia nr. 265 din 6 mai 2014, paragraful 47**, Curtea a statuat că: „Art. 1 alin. (1) din Codul penal stabilește că «Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni», motiv pentru care în absența unei incriminări nu se poate vorbi de o lege penală. De aceea, înțelesul noțiunii de lege penală consacrat de art. 173 (din Codul penal — s.n.) are în vedere alte acte normative care prevăd fapte ce constituie infracțiuni, **legiuitorul urmărind a face legătura materială dintre Codul penal și alte legi speciale care, deși nu sunt penale, reglementând cu privire la alt tip de relații sociale, cuprind și dispoziții cu caracter penal.** Calificarea caracterului penal al acestor dispoziții le scoate din sfera domeniului principal de reglementare (fiscal, vamal etc.) cu scopul de a înlătura orice fel de obiecții potrivit cărora faptele antisociale respective ar putea urma numai regimul juridic respectiv, în acest mod fiind exclusă o eventuală sustragere de la răspunderea penală”.

47. Prin urmare, **o dispoziție cu caracter penal presupune, în mod axiomatic, o activitate generatoare de norme, așadar, de legislator pozitiv. Faptul că un act jurisdicțional**

(cum este decizia Curții prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare), prin efectele sale, duce la încetarea de drept a normei juridice nu înseamnă că acest act este unul normativ, din contră, **reprezintă o expresie a dimensiunii atributive de competență a Constituției în accepțiunea căreia actul unei autorități poate duce la încetarea actului unei alte autorități, fără însă a se substitui acesteia.** Constituția, prin natura sa, implică, pe de o parte, o dimensiune constitutivă, care vizează stabilirea/instituirea puterilor statului și a autorităților publice fundamentale, și, pe de altă parte, o dimensiune atributivă, care vizează conferirea și definirea atribuțiilor/competențelor autorităților publice antereferte (a se vedea Decizia nr. 358 din 30 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 7 iunie 2018, paragraful 66). **A asimila o decizie a Curții Constituționale cu o lege penală de dezincriminare echivalează cu preluarea de către Curtea Constituțională a unor atribuții de natură legislativă. Indiscutabil, în ipoteza constatării neconstituționalității unui text de incriminare, efectul deciziei Curții Constituționale anihilează legalitatea incriminării, caz în care însă numai legiuitorului îi revine obligația constituțională de a regla acest efect al deciziei, printr-o nouă instituție de drept penal material, care să realizeze necesara legătură și aplicare a efectelor sale și în privința persoanelor condamnate definitiv;** dar, întotdeauna, vom vorbi de efecte asimilate celor produse de o lege penală de dezincriminare. În mod similar, spre exemplu, dacă prin decizia Curții s-ar constata neconstituționalitatea unei sintagme din definiția infracțiunii continuate, întotdeauna, vom vorbi de efecte asimilate celor produse de o lege penală mai favorabilă. Însă, în niciunul dintre cele două cazuri decizia Curții nu este lege de dezincriminare sau lege penală mai favorabilă, din simplul motiv că legea reprezintă un ansamblu unitar de norme, adoptată de o autoritate investită cu această competență, iar competența acordată unei alte autorități în exercitarea căreia se înlătură prezumția de constituționalitate a normei nu califică acea competență drept una generatoare de norme, nici prin natura sa, nici prin asimilare.

48. Totodată, **principiul autorității de lucru judecat** este de o importanță fundamentală în ordinea juridică națională și comunitară, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, atingerea adusă acestuia prin legislația națională „trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase”. Așa fiind, **o decizie a Curții Constituționale nu poate aduce atingere unor drepturi definitiv câștigate sau situațiilor juridice deja constituite, întrucât s-ar nega, în mod nepermis, autoritatea de lucru judecat a hotărârilor judecătorești definitive. Incidența deciziei de admitere a instanței de contencios constituțional în astfel de cauze ar echivala cu atribuirea de efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală (a se vedea Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 185 din 11 martie 2016, paragrafele 24, 25 și 27).** Așa fiind, **efectele juridice produse de dispozițiile legale anterior constatării neconstituționalității lor rămân valabile, potrivit principiului aplicării legilor în timp.** Nu ar putea fi admisă o teză contrară, întrucât s-ar aduce atingere stabilității raporturilor juridice, în absența căreia nu se poate vorbi de o ordine de drept (a se vedea Decizia nr. 998 din 22 noiembrie

2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 39 din 17 ianuarie 2013).

49. În concluzie, cu privire la **efectele prezentei decizii a Curții Constituționale** facem trimitere la **considerentele exprimate în paragraful 124 al Deciziei nr. 68 din 27 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 181 din 14 martie 2017. Astfel, în această decizie Curtea a statuat că:**

50. „Potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, «Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.» **Efectul ex nunc al actelor Curții constituie o aplicare a principiului neretroactivității, garanție fundamentală a drepturilor constituționale de natură a asigura securitatea juridică și încrederea cetățenilor în sistemul de drept, o premisă a respectării separației puterilor în stat, contribuind în acest fel la consolidarea statului de drept. Pe cale de consecință, efectele deciziei Curții nu pot viza decât actele, acțiunile, inacțiunile sau operațiunile ce urmează a se împlini în viitor de către autoritățile publice implicate în conflictul juridic de natură constituțională.»**

51. **Aplicând prezentei cauze aceste raționamente corecte ale Curții, exprimate în Decizia nr. 68 din 27 februarie 2017, se poate lesne observa că instanța de contencios constituțional nu putea să dispună**

completarea textului legal contestat cu un nou caz de înlăturare sau modificare a pedepsei și nu putea să confere deciziilor sale, prin care se constată neconstituționalitatea unor norme de incriminare, valențele unei legi, cu atât mai mult cu cât toate deciziile de admitere indiferent că sunt pronunțate în materie penală sau civilă trebuie să aibă aceeași forță.

52. Or, potrivit prezentei decizii, astfel de valențe le pot avea numai deciziile referitoare la constatarea ca neconstituționale a unor norme de incriminare, pe când deciziile referitoare la constatarea ca neconstituționale a unor norme de procedură penală ori a unor norme din Partea generală a Codului penal sau chiar a unor norme din alte materii nu au aceeași forță și nu produc aceleași efecte, fapt care contravine în mod flagrant ideii de justiție constituțională.

★

Având în vedere toate aspectele relevate anterior, considerăm că **excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 4 din Codul penal și art. 595 alin. (1) din Codul de procedură penală se impunea a fi respinsă:**

— **în principal, ca inadmisibilă**, întrucât lipsește condiția incidenței textelor de lege criticate în soluționarea cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești și care îi vizează pe autorii excepției;

— **și, în subsidiar, ca neîntemeiată.**

Judecător,
dr. Livia Doina Stanciu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427282,
IBAN: RO55RNCB0082006711100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005069XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(alocat numai persoanelor juridice bugetare)

Tel. 021.318.51.29/150, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro

Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Panduri nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.73, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72

Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

